

Gyorsjelentés az olasz alkotmány reformjáról szóló népszavazásról

2016. december 7.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Vezetői összefoglaló

2016. december 4-én tartották Olaszországban az olasz alkotmány reformjáról szóló országos népszavazást. A kérdésben azért kellett referendumot tartani, mert a parlament mindkét házában elfogadott alkotmánymódosítás nem érte el a jogszabályban előírt kétharmados támogatottságot.

A népszavazáson a választópolgárok 65,47%-a vett részt, közülük 59,11% nemmel, 40,89% pedig igennel voksolt, érvényességi küszöb nem volt. A népszavazáson tehát az alkotmányreform megbukott.

A referendum eredményét Matteo Renzi miniszterelnök személyes vereségének nevezte és hétfő hajnalban, röviddel éjfél után tartott sajtótájékoztatóján bejelentette távozási szándékát a kormányfői posztról. A Sergio Mattarella olasz köztársasági elnökkel való egyeztetést követően Renzi hétfőn este közölte, hogy a 2017-es költségvetési törvény módosításának elfogadásáig hivatalában marad, ezután azonban minél hamarabb előrehozott választásokat kívánnak tartani. A szenátus végül december 7-én elfogadta a költségvetési törvény módosítását. Ezután Renzi még aznap este 19.00 órakor hivatalosan is benyújtotta lemondását. Az olasz ellenzéki politikusok győzelemként könyvelték el a népszavazás eredményét és az előrehozott választások mihamarabbi kiírását kérték az államfőtől. A köztársasági elnök szerint a szavazás előtt mindenképpen meg kell változtatni a képviselőházra és a szenátus tagjainak megválasztására vonatkozó választási törvényeket, a két jogszabály homogenitása nélkül elképzelhetetlen új választásokat tartani. Az államfő közleményében kiemelte: a népszavazás megmutatta, hogy Olaszországban a demokrácia szilárd, az emberek akaratuk kinyilvánításával aktívan befolyásolhatják az ország sorsát. Mattarella igyekezett megnyugtatni a túlfűtött kedélyeket, és felhívta a figyelmet az ország aktuális kötelezettségeinek betartására, valamint hangsúlyozta, hogy megfelelő válaszokat kell adni a megoldandó problémákra. A kialakult helyzetben a két legakutabb feladat a 2017-2019-es költségvetési törvény módosításának elfogadása és az új választási törvények megalkotása, amelyek alapján ki lehet majd írni az előrehozott választásokat. Emellett Olaszország számára a migránsválsággal szembeni küzdelem, a bankrendszer helyzetének rendezése, a gazdasági növekedés megszilárdítása és a munkanélküliség csökkentése jelentik a legnagyobb kihívásokat.

Európa vezető politikusai nyilatkozataikkal igyekeztek nyugalmat sugározni. Kiemelték, hogy bár az eredmény és következésképp Matteo Renzi lemondása nagy veszteség Olaszország számára, a dél-európai ország képes lesz sikeresen kezelni a kialakult belpolitikai válságot, továbbá az eurozóna valamint az EU sem lett gyengébb a tegnapi olasz népszavazás után. Hangsúlyozták, hogy a referendum eredménye nem az EU, hanem az olasz belpolitika válsága. Angela Merkel német kancellár azt nyilatkozta, sajnálja, hogy így alakult a népszavazás, mert ő támogatta Renzi reformtörekvéseit, ugyanakkor tiszteletben kell tartani az olaszok akaratát. François Hollande francia államfő közleményében szimpátiájáról biztosította Renzit, megérti döntését és reméli, hogy Olaszország mielőbb megoldást talál a kialakult helyzet kezelésére.

Sergio Mattarella köztársasági elnök feladata lesz a kialakult bizonytalan olasz belpolitikai helyzet kezelése. Valószínű, hogy a 2018 februárjában esedékes országgyűlési választások helyett már 2017 elején előrehozott választásokat tartanak, addig pedig vagy Matteo Renzi irányítja tovább az országot, vagy szakértői kormány kerül kinevezésre. Ez utóbbival kapcsolatban máris elkezdődtek a találgatások a lehetséges miniszterelnök-jelölt személyéről. A posztra eddig leginkább esélyesként

Pier Carlo Padoan gazdasági és pénzügyminisztert és Pietro Grassót, az olasz szenátus elnökét tartják, de vannak olyan lapok, amelyek Dario Franceschini kulturális minisztert, Graziano Delrio infrastruktúra- és közlekedési minisztert, Paolo Gentiloni külügyminisztert, Romano Prodi volt kormányfőt, az Európai Bizottság korábbi elnökét, vagy Laura Boldrinit, a képviselőház elnökét emlegetik ideiglenes kormányfő-jelöltként.

Előzmények

Az olasz képviselőház 2016. április 12-én 361 igen és 7 nem szavazattal, az ellenzék tiltakozó távolmaradása mellett elfogadta az alkotmányreformra vonatkozó jogszabálytervezetet.¹ Mivel a szavazások során a jelenlegi alkotmány által előírt kétharmados támogatottságot sem a képviselőházban, sem a szenátusban nem sikerült elérni, így az alkotmányt módosító jogszabály nem léphetett hatályba, és annak sorsáról népszavazással kellett döntenie. Az „igen” mellett kampányolók július 14-én nyújtották be az alkotmány reformjáról szóló népszavazási kezdeményezést tartalmazó kérelmet, amelyet az olasz legfelsőbb bíróság augusztus 8-án hagyott jóvá.² Az olasz kormány szeptember 26-i ülésén határozta meg a népszavazás időpontját: a választópolgároknak 2016. december 4-én kellett az urnákhoz járulniuk.³

A Maria Elena Boschi alkotmányos reformért és parlamenti kapcsolatokért felelős tárca nélküli miniszter nevével fémjelzett, az olasz alkotmányt 49 ponton módosító reformjavaslat legfontosabb és legnagyobb vitát kiváltó pontja a kétkamarás parlament működésének átalakítása, a szenátorok számának 315-ről 100 főre való csökkentése és a Szenátus jogköreinek jelentős megnyirbálása volt.⁴

Renzi szeptember 29-én kezdte meg az eddigi olasz népszavazások leghosszabb hivatalos kampányidőszakát és az ahhoz kapcsolódó országjárását, noha informálisan a kampány már a törvénytervezet tavaszi képviselőházi elfogadása óta zajlott. Renzi kampányának jelmondata: „*Elegendő egy igen*” volt. Létrehoztak egy honlapot is (<http://www.bastaunsi.it>), amelynek révén az érdeklődők tájékozódhattak a reformmal kapcsolatos tudnivalókról és rendezvényekről, az igenek győzelme esetén hatályba lépő változásokról.⁵ Az ellenzéki pártok tavasz óta az alkotmányreform elutasítása mellett kampányoltak. Fő üzenetük végig az volt, hogy ez a reform veszélyes, és a törvényhozó hatalomnak nem tesz jót, ha egyetlen intézményre szűkítik le, valamint amennyiben a választók nemmel szavaznak, akkor „haza lehet küldeni Renzit és barátait”.

A népszavazás eredménye, számadatai

A vasárnap tartott olasz alkotmány reformjáról szóló országos népszavazáson az 50 773 284 választásra jogosult állampolgár 65,47%-a (33 244 258 fő) járult az urnákhoz.⁶ Az Olaszországban élő választópolgárok összesen 68,48%-a és a külföldön élők 30,75%-a vett részt az

¹ http://www.tgcom24.mediaset.it/politica/il-dcl-boschi-sulle-riforme-costituzionali-passa-definitivamente-alla-camera-con-361-si-e-7-no_3002592-201602a.shtml

² <http://www.ilssole24ore.com/art/notizie/2016-08-08/referendum-cassazione-ammette-richiesta-131243.shtml?uuid=ADwVOT3>

³ http://www.ansa.it/sito/notizie/politica/2016/09/25/referendum-si-fara-il-27-o-il-4-renzi-decide-oggi_d083129d-4327-4d3e-a856-e5a83876dc88.html

⁴ http://www.tgcom24.mediaset.it/politica/riforme-cosi-cambia-la-costituzione_2155715-201602a.shtml

⁵ http://www.ansa.it/sito/notizie/politica/2016/09/25/referendum-si-fara-il-27-o-il-4-renzi-decide-oggi_d083129d-4327-4d3e-a856-e5a83876dc88.html

⁶ <http://elezioni.interno.it/referendum/scrutini/20161204/FX01000.htm>

egyébként érvényességi küszöb nélküli referendumon.⁷ A december 4-i népszavazáson a szavazatot leadó állampolgárok 59,11%-a nemmel (19 419 800 szavazat), 40,89% pedig igennel (13 432 313 szavazat) voksolt, 1,17% volt az érvénytelen, illetve kitöltetlen szavazócédula.⁸

Ami a földrajzi megosztottságot illeti, a legmagasabb részvételt Veneto tartományban (76,66%), a legalacsonyabbat Calabriában (54,43%) mérték. Az északi és középső tartományokban mindenhol 70% közeli vagy e feletti, míg Laziótól délre haladva 70% alatti, a három gazdaságilag legelmaradottabb tartományban (Campaniában, Calabriában és Szicíliában) pedig 60% alatti volt a részvétel.⁹ A húsz olasz tartomány közül csak háromban (Toszkánában /*Renzi innen származik*/, Emilia-Romagnában és Trentino Alto Adigében) nyertek az „igenek”, a többi tizenhétben a „nemek” győztek.¹⁰

A külföldön élő olaszok 64,7%-a voksolt igennel, 35,3%-a pedig nemmel.¹¹ Érdekeség, hogy a Magyarországon élő 2 600 választásra jogosult olasz 47,5%-a ment el szavazni, 55,34% nemmel, 44,66% pedig igennel voksolt.¹²

A referendumon a nemek majdnem 20 százalékponttal győztek az igenekkel szemben, az alkotmányreform tehát megbukott, a törvényjavaslat nem fog hatályba lépni.

Olasz vezető politikusok nyilatkozatai

Matteo Renzi kormányfő már az első exit poll felmérések eredményeinek ismeretében vasárnap éjfélre összehívott sajtótájékoztatóján úgy nyilatkozott, hogy „*a nemek meglepően nagy arányban nyertek*”. Ezt az eredményt saját vereségének tekinti, annak minden következményét magára vállalja, és ezért távozik posztjáról.¹³ Lemondásának részleteiről a kormányfő december 5-én délelőtt tárgyalt Sergio Mattarella olasz köztársasági elnökkel, és ezt követően a kormány tagjaival. Mattarella kérésére Renzi úgy döntött, hogy a 2017-es költségvetési törvény módosításának elfogadásáig hivatalában marad, azt követően azonban haladéktalanul (már 2017 elején) előrehozott választásokat kívánnak tartani.¹⁴ A szenátus végül december 7-én 166 igen, 70 nem és 1 tartózkodással elfogadta a költségvetési törvény módosítását.¹⁵ Ezután Renzi még aznap este 19.00 órakor hivatalosan is benyújtotta lemondását.

Maria Elena Boschi alkotmányos reformért és parlamenti kapcsolatokért felelős tárca nélküli miniszter a referendum másnapján egy Facebook bejegyzésben adott hangot csalódottságának. Sajnálattal vette tudomásul a népszavazás végeredményét, mert a reformmal egy egyszerűbb olasz intézményrendszert, egy erősebb európai országot akartak teremteni. Bejelentette, hogy hamarosan összefoglalják és közzéteszik a Renzi-kormány által végrehajtott sikeres reformlépéseket.¹⁶

---

⁷ <http://elezioni.interno.it/referendum/votanti/20161204/index.html>

⁸ <http://elezioni.interno.it/referendum/scrutini/20161204/FX01000.htm>

⁹ <http://elezioni.interno.it/contenuti/riepiloghi/RiepilogoReferendumCost2016.pdf>

¹⁰ http://www.ansa.it/sito/notizie/speciali/referendum/2016/12/05/referendum-costituzionale-il-voto-regione-per-regione_45c62f3d-752a-4017-94b0-2e148a00affb.html

¹¹ <http://elezioni.interno.it/referendum/scrutini/20161204/FE0100000.htm>

¹² <http://elezioni.interno.it/referendum/scrutini/20161204/FE011251.htm>

¹³ http://www.repubblica.it/speciali/politica/referendum-costituzionale2016/2016/12/04/news/risultati_referendum_2016-153452780/

¹⁴ http://www.repubblica.it/politica/2016/12/06/news/renzi_voglio_subito_il_voto_non_lascio_questa_arm_a_grillo_-153542718/

¹⁵ http://www.ansa.it/sito/notizie/politica/2016/12/06/manovra-lega-via-marchette-o-non-ci-sono-basi-per-ok-rapido_c803235f-2242-43c5-9375-05cb85f8eb40.html

¹⁶ <https://www.facebook.com/boschimariaelena/posts/1194900393930911>

Sergio Mattarella olasz köztársasági elnök december 5-i közleményében kiemelte, hogy a népszavazás során mért magas részvételi arány, az emberek aktív részvétele egy szilárd demokrácia és egy szenvedélyes ország képét mutatják. Az államfő hangsúlyozta, hogy a jelenlegi helyzetben egy nyugodt, kiegyensúlyozott és kölcsönös tiszteletet tanúsító politikai légkörre van szüksége az országnak. *„Tiszteletben kell tartani a törvényi határidőket és a jelenlegi kötelezettségeket, egyúttal az ország intézményeinek folyamatos működését is biztosítaniuk kell, továbbá megfelelő válaszokat kell adni az aktuális problémákra”* – írta az államfő.¹⁷ A most kialakult helyzetben az első és legfontosabb dolog a 2017-2019-es költségvetési törvény módosításának elfogadása volt. A következő lépés az új választási törvények megalkotása, amelyek alapján ki lehet írni az előrehozott választásokat. Az akut problémák mellett Olaszország számára a migránsválsággal szembeni küzdelem, a bankrendszer helyzetének rendezése, a gazdasági növekedés megszilárdítása és a munkanélküliség csökkentése jelentik a legnagyobb kihívásokat. A legnagyobb olasz ellenzéki pártok örömmel fogadták a szavazás végeredményét. A Movimento 5 Stelle (M5S) vezetője, Beppe Grillo nyilatkozataiban azt követelte, hogy a lehető leghamarabb írják ki az előrehozott választásokat, és alkalmazzák az egyébként általuk kezdettől fogva kritizált hatályos választási törvényt mind a képviselőházi, mind a szenátusi választás során. Grillo szerint amennyiben ugyanis új választási törvények megalkotásához és elfogadásához kötnék az előrehozott választások kiírását, az csupán időhúzás és a parlamenti munka akadályoztatása lenne. Az M5S képviselőházi alelnöke, Luigi Di Maio úgy nyilatkozott, hogy az arrogancia hatalmas vereséget szenvedett, és máris azon dolgoznak, hogy felkészüljenek a kormányzásra: megalkotják az M5S programját és összeállítják az esetleges jövőbeli kormány tagjainak listáját.¹⁸

A Lega Nord országos titkára, Matteo Salvini is előrehozott választásokat sürgetett, és azt mondta, hogy pártja készen áll a kormányzásra.¹⁹ Salvini az olasz nép nagy győzelméről beszélt, és a „felszabadulás napjának” titulálta a december 4-ei népszavazás napját, ugyanakkor kiemelte, hogy Renzi egy megosztott országot hagy maga után.²⁰

A Forza Italia első embere, Silvio Berlusconi szerint az olasz emberek visszavették kezükbe a demokráciát.²¹ A „nemek” győzelmét saját sikereként is értékelő Berlusconi azt mondta, hogy kész részt venni egy széleskörű egyetértésen alapuló kormány megalakításában.²²

Európa vezető politikusainak nyilatkozatai

Margaritis Schinas, az Európai Bizottság szóvivője kijelentette, hogy az olasz népszavazás az olasz alkotmány megváltoztatásáról szól, az emberek nem Európáról döntöttek. A szóvivő elmondta, hogy a referendum eredménye és Renzi lemondása nem jelentenek veszélyt az EU pénzügyi stabilitására nézve, de a reformokat folytatni kell. Schinas egyben reményét fejezte ki, hogy az olasz politikai erők és intézmények meggyőző politikai válaszokat fognak adni a kialakult helyzetre.²³

---

¹⁷ http://www.ansa.it/sito/notizie/speciali/referendum/2016/12/05/referendum-matteo-renzi-unora-dal-presidente-della-repubblica-mattarella.-matteo-salvini-ribadisce-subito-al-voto_7f4a2feb-98d7-4cba-bd5b-dbf850848be8.html

¹⁸ <http://www.quotidiano.net/politica/referendum-beppe-grillo-1.2730714>

¹⁹ <https://twitter.com/matteosalvinimi/status/805560561320730625?lang=it>

²⁰ <http://www.quotidiano.net/politica/referendum-1.2730381>

²¹ <http://www.tgcom24.mediaset.it/politica/referendum-berlusconi-gli-italiani-riscattano-la-democrazia-3044755-201602a.shtml>

²² http://www.repubblica.it/speciali/politica/referendum-costituzionale2016/2016/12/05/news/dopo_referendum_governo_posizioni_partiti-153495364/

²³ <http://www.quotidiano.net/politica/dimissioni-renzi-1.2731707>

Pierre Moscovici, az Európai Bizottság gazdasági és pénzügyekért, illetve adó- és vámügyekért felelős biztosa az olasz referendum másnapján kijelentette, hogy álláspontja szerint Olaszország és az euroövezet egésze egyaránt képes lesz kezelni azt a politikai megrázkódtatást, amelyet Matteo Renzi olasz miniszterelnök lemondása jelent. Moscovici „*belpolitikai válságként*” definiálta a kialakult helyzetet, és bizalmát fejezte ki aziránt, hogy az olasz hatóságoknak megvannak a megfelelő eszközei a kialakult helyzet kezelésére. A biztos azt is mondta, hogy Olaszország egy erős, szilárd intézményekkel rendelkező ország, és megítélése szerint az előrehozott választásokon nem fognak győzni sem a populizmust, sem a szélsőjobb politikai vonalat képviselő pártok.²⁴

Az **eurocsoport elnöke, Jeroen Dijsselbloem** azt hangsúlyozta, hogy az olasz válság nem egy új euroövezeti válság kezdete, a szavazás valójában nem befolyásolja az olasz gazdaság vagy akár a bankok helyzetét. Ezért Dijsselbloem szerint nincsen szükség „*vészhelyzeti intézkedések*” megtételére, ez a voksolás nem több, mint az alkotmányos reformmal szembeni álláspont kifejezése, és nem jelenti azt, hogy az EU-ellenes erők fognak győzedelmeskedni a jövő évi franciaországi vagy hollandiai választásokon.²⁵

Angela Merkel német kancellár (kereszténydemokrata, CDU) sajnálatát fejezte ki a népszavazás eredménye miatt, de felhívta a figyelmet arra, hogy az olaszok döntését tiszteletben kell tartani. Merkel végig támogatta Renzi reformtörekvéseit, és mindig nagyon jól tudott együtt dolgozni az olasz miniszterelnökkel.

Sigmar Gabriel alkancellár (szociáldemokrata, SPD) szerint az eredmény keserű mind Renzi, mind pedig Olaszország számára. Gabriel reményét fejezte ki, hogy Olaszország tovább haladhat a modernizáció megkezdett útján, hiszen a tétlenség csak a populisták malmára hajtja a vizet.

Bernd Riexinger, a Die Linke (baloldal) párt elnöke üdvözölte a szavazás eredményét, mert szerinte Renzi le akarta építeni az olasz demokráciát annak érdekében, hogy neoliberais programját keresztülvigye.

A Zöldek (baloldal) pártfőnöke, Simone Peter szerint a populisták már a küszöbön állnak és attól tart, hogy a népszavazás eredményének komoly hatásai lesznek más tagállamokra is.

Az AfD (jobboldali populista) elnökhelyettese, Beatrix von Storch gratulált az olaszoknak a demokratikus referendumhoz és egyúttal egy németországi népszavazás megrendezését szorgalmazta, mert szerinte az állampolgároknak független és demokratikus módon kell dönteniük arról, hogy Németország a jövőben továbbra is részt vegyen-e más tagállamok – mint például Olaszország – megmentésében és viselje-e más tagállamok adósságának terheit.

Az FDP (szabaddemokrata) elnöke, Christian Lindner szerint Renzi kockáztatott és veszített. Lindner szerint a népszavazás után az a veszély fenyeget, hogy Olaszországban is a spanyolhoz hasonló politikai patthelyzet alakulhat ki. Hangsúlyozta, hogy „*az olasz gazdasági válságot nem a német hitelképességgel kellene megoldani.*”

Franciaországban a francia köztársasági elnöki hivatal közleményében azt írta, hogy **François Hollande államfő** tudomásul veszi az olasz kormányfő, Matteo Renzi döntését, miszerint lemond a számára negatív végeredménnyel végződött népszavazást követően. Hollande ugyanakkor

---

²⁴ http://politica.diariodelweb.it/politica/articolo/?nid=20161205_397927

²⁵ http://www.repubblica.it/speciali/politica/referendum-costituzionale2016/2016/12/05/news/referendum_reazioni_europa-153499913/

üdvözölte Renzi dinamizmusát, és az általa véghezvitt bátor reformok minőségét. A francia államfő osztja Renzi azon törekvéseit, hogy Európát a növekedés és a munkahelyteremtés felé kell vezetni. A közlemény továbbá kiemelte, hogy Matteo Renzi a francia-olasz kapcsolatok iránt elkötelezett politikai szereplő volt. A francia elnök szimpátiájáról biztosította Renzit és reményét fejezte ki, hogy Olaszország megtalálja a szükséges energiát ahhoz, hogy felülemelkedjen a jelenlegi helyzeten.²⁶

François Fillon, a jövő évi francia elnökválasztás jobboldal jelöltje kijelentette, hogy tudomásul veszi az olasz nép szuverén döntését. Ez a döntés Fillon szerint azonban egy politikai vákuumot eredményez, ami jelentős következményekkel járhat az eurozóna pénzügyi és gazdasági helyzetét illetően. Fillon hangsúlyozta, hogy Franciaországnak sürgetnie kellene egy gyors tanácskozást az eurozóna államfőivel azért, hogy mérlegeljék az Olaszországot támogató összes lehetséges intézkedést, cserébe Olaszországnak a teljes bankrendszerét újra kellene strukturálnia. Az eurozóna egyes tagországaiiban a politikai választásokat követő, hosszan tartó belpolitikai válság és gazdasági instabilitás kialakulása igazolja az eurozóna gyors integrációjának szükségességét, ami erősíti a Fillon által mindig is vallott nézetet: szükség van az eurozónán belül egy egységes gazdasági kormányzás kialakítására, költségvetési harmonizációra és a nemzeti parlamentek részvételére a döntéshozatalban.²⁷

Marine Le Pen, a szélsőjobboldali Nemzeti Front vezetője és elnökjelöltje úgy nyilatkozott, hogy „*az olaszok nemet mondtak az Európai Unióra és Renzire. Fel kell ismerni, hogy a nemzetek szabadságra és védelemre szomjaznak.*”²⁸

A népszavazás eredményét követő lehetséges forgatókönyvek

Matteo Renzi lemondása következtében az ellenzék által is elfogadott és megbízhatónak tartott Sergio Mattarella köztársasági elnök feladata lesz a kialakult olasz belpolitikai helyzet sikeres kezelése. Valószínű, hogy a 2018 februárjában esedékes országgyűlési választások helyett már 2017 elején előrehozott választásokat tartanak majd, addig pedig vagy Matteo Renzi irányítja tovább az országot, vagy szakértői kormány kerül kinevezésre. Angelino Alfano belügyminiszter szerint az előrehozott választásokra akár már 2017 februárjában sor kerülhet.²⁹

A választási törvények

Az ellenzék célja, hogy már egy új választási törvény rendelkezései szerint bonyolítsák le az előrehozott választásokat. Renzi – mint a parlament legnagyobb frakciójával rendelkező párt, a Partito Democratico (PD) vezetője – úgy nyilatkozott, hogy várja az ellenzék javaslatait a választási törvény rendelkezéseinek megváltoztatása kapcsán. Ugyanakkor nehéz elképzelni, hogy 2017. január-február előtt bármilyen konkrét elképzelés a parlament elé kerüljön a választási törvények módosításáról. Mattarella az elmúlt hetekben már többször tett arra vonatkozó utalásokat, miszerint ellenzi az olasz parlament feloszlását egy vagy több új – a képviselőházra és a szenátusra vonatkozó – érvényes és hatályos választási törvény hiányában.

---

²⁶ <https://twitter.com/Elysee/status/805577885721522176>

²⁷ <https://www.fillon2017.fr/2016/12/05/referendum-italien/>

²⁸ <http://premium.lefigaro.fr/politique/le-scan/citations/2016/12/05/25002-20161205ARTFIG00068-les-euroseptiques-francais-iubilent-apres-la-demission-de-matteo-renzi.php>

²⁹ <http://www.ilsole24ore.com/art/notizie/2016-12-05/il-premier-accetta-per-responsabilita-pole-resta-padoan-234654.shtml?uuid=ADFP7A8B>

Az olasz parlament két háza tagjainak megválasztását az elmúlt három (2006-os, 2008-as és 2013-as) választás alkalmával a 2005-ben elfogadott, úgynevezett „Porcellum” törvény szabályozta.³⁰ A „Porcellumot” 2014-ben alkotmányellenesnek nyilvánította az olasz alkotmánybíróság (AB), és helyette az AB által „újraírt”, felsőházra vonatkozó választási törvény, az úgynevezett „Consultellum” lépett ideiglenesen hatályba, amely jelenleg is hatályos a felsőházra vonatkozóan.

Az alsóház képviselőinek megválasztására vonatkozó szabályokat a 2015-ben elfogadott, 2016. július 1-je óta hatályos, úgynevezett „Italicum” törvény szabályozza, azonban ezzel kapcsolatban is alkotmányossági kérdések merültek fel, így a taláros testület 2017. január 24-ére tűzte ki az Italicummal kapcsolatban felhozott alkotmányossági kifogások tárgyalását, és várhatóan az azt követő napokban pedig határozatot is hirdet a kérdésben. Az AB döntése ezekben a kérdésekben gyakorlatilag előfeltétele az új választások kiírásának.

A lehetséges szakértői kormány miniszterelnök-jelöltjei

A kérdés tehát az, hogy milyen összetételű kormány irányíthatja Olaszországot az előrehozott választásokig. Mattarellának minél hamarabb el kell kezdenie a parlament frakcióival való egyeztetést annak érdekében, hogy a kormányalakítással a lehető legszélesebb körben elfogadott miniszterelnököt bízta meg. Az ideiglenes kormány vezetésére több forgatókönyv létezik, ezekről egyeztetnek a PD vezetői. A posztra Pier Carlo Padoan jelenlegi gazdasági és pénzügyminiszter a legesélyesebb, az ő személye – a PD és Renzi támogatásával³¹ – biztosíték lehet a piacok, a bankok és a nemzetközi partnerek számára az ország stabilitását illetően. Padoan mellett Dario Franceschini kulturális miniszter személyében egy „politikaibb” szereplő is esélyes lehet a miniszterelnöki tisztségre. Őt a PD parlamenti csoportjának nagy része támogatja, egyben összekötő szerepet tölt be a párt tagjai és parlamenti csoportjai között. Az alternatívák között szerepel egy „elnöki” kormány is Pietro Grasso, az olasz szenátus elnökének,³² vagy pedig Laura Boldrini, a képviselőház elnökének vezetésével.³³ Felmerült továbbá Graziano Delrio infrastruktúra- és közlekedési miniszter, Paolo Gentiloni külügyminiszter és Romano Prodi volt kormányfő, az Európai Bizottság korábbi elnökének neve is. Prodi azonban kizárta, hogy bármilyen szerepet vállaljon a következő kormányban.

A tőzsde alakulása a népszavazást követő napokban

Az olasz alkotmány reformjáról szóló népszavazás eredménye a december 5-i, hétfő reggeli nyitáskor nem különösebben rengette meg a fontosabb európai tőzsdéket.

Milánóban 1,8%-os eséssel indult ugyan a kereskedés, de pánik nem volt tapasztalható, a nap végére is csak 0,21%-ot esett az FTSE MIB indexe. Leginkább a bankok érezték meg a „nemek” győzelmét, az UniCredit papírjai 3,36%-kal, míg a Bpm részvényei 7,91%-kal értek kevesebbet. A legnagyobb bajban lévő olasz bank, a Banca Monte dei Paschi di Siena (MPS) részvényeinek

³⁰ https://it.wikipedia.org/wiki/Legge_Calderoli

³¹ <http://www.ilsole24ore.com/art/notizie/2016-12-05/il-premier-accetta-per-responsabilita-pole-resta-padoan-234654.shtml?uuid=ADFP7A8B>

³² http://www.ansa.it/sito/notizie/speciali/2016/12/05/referendum-renzi-rifiuta-bis-mattarella-al-centro-della-scena-cosa-succede-ora_35dbe640-4a86-490d-b56a-f81f3f09b155.html

³³ <http://www.ilsole24ore.com/art/notizie/2016-12-05/il-premier-accetta-per-responsabilita-pole-resta-padoan-234654.shtml?uuid=ADFP7A8B>

kereskedését az árfolyamának több mint 10%-os esése miatt rövid időre felfüggesztették, de végül a nap végén „csak” 4,21%-os eséssel zárt.³⁴

December 6-án és 7-én már emelkedett a MIB, 4,15%-os, illetve 2,10%-os emelkedéssel zárt nap végén. Az olasz bankok részvényei is pozitívan zártak: az UniCredit, a Mediobanca, az Intesa Sanpaolo és a MPS részvényei is már többet értek, mint a népszavazást megelőzően.³⁵ A referendumot megelőző hónapokban, október és november folyamán többször is 16 000 pont körüli szintre süllyedt az FTSE MIB mutatója, ugyanakkor december 8-án már 18 130 ponton zárt, így összességében elmondható, hogy a milánói tőzsdét nem rengette meg a népszavazás eredménye.

---

³⁴ <http://www.ilsussidiario.net/News/Economia-e-Finanza/2016/12/5/Borsa-Italiana-e-Euro-oggi-Milano-Piazza-Affari-news-i-mercati-crolleranno-dopo-il-No-al-Referendum-5-dicembre-2016-/736059/>

<http://www.ilsole24ore.com/art/finanza-e-mercati/2016-12-07/piazza-affari-corre-ancora-le-banche-9percento-mps-084220.shtml?uuiid=ADqVt78B>

³⁵ http://finanza.lastampa.it/Notizie/0,901276/Borsa_italiana_euforica_FTSE_Mib_4_15_Boom_di.aspx?refresh_ce